RECEIVED

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 252. Джерзі Сіти, Н. Дж., пятниця, 31-го жовтня 1941. No. 252. Jersey City, N. J., Friday, October 31, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

КУДЕНГОВЕ-КАЛЕРҐІ ПЕРЕДБАЧУЄ „ПАН-ЕВРОПЕЙСЬКУ ФЕДЕРАЦІЮ"

НЮ ЙОРК. — Ґраф Ріхард Н. Куденгове-Калерґі, австрієць та голова „Пан-Европейської Унії", говорячи в Нюйорському Університеті про воєнні пляни в Европі, заповів реалізацію своїх плянів, цебто обєднання цілої Европи в одну сильну федерацію без огляду на це, хто виграє цю війну. Одначе лиш англійська перемога може гарантувати таку вільну спілку обєднаної Европи. Він твердив, що війна знищила перестарілу систему Европи, цебто „систему 33 суверенних держав, яка основується на протекціонізмі, національних зброєннях та періодичних війнах". Заперечуючи таку можливість, що большевики можуть запанувати цілою Европою при кінці цеї війни, Куденгове-Калерґі твердив, що теперішня війна ведеться за першенство демократії чи тоталітаризму. Першу представляє Чорчил, а другу Гітлер. „Тільки перемога Чорчила дасть повну запоруку розвитку такої вільної спільки европейських держав" — говорив австрієць. Якщо Гітлер виграє, то Америка мусітиме витрачувати величезні гроші на зброєння, щоб бути безпечною перед загрозою нацизму, кінчив Куденгове-Калерґі.

ЛУЇС ЗГОДИВСЯ НА КОМПРОМІС

ВАШИНГТОН. — По довгих зволіканнях в справі полагодження страйку вуглевих робітників, Джан Луїс, по довшій конференції з президентом Рузвелтом, згодився на компроміс та віддав справу юнійним провідникам. Вони мають рішити, чи майнери вернуть до праці. Перед стрічею з президентом, Луїс відбув довгі наради з М. Тейлором, на яких основно обговорено всі проблеми, звязані зо страйком. На цей компроміс згодився Луїс не тільки під натиском публичної опінії, але також під впливом Розємчої Ради Краєвої Оборони, яка була заступлена на конференції в Білому Домі в особі В. Дейвиса.

НАЙ І ЛЯ ФОЛЕТ ПЕРЕСТЕРІГАЮТЬ ПЕРЕД ВІЙНОЮ

ВАШИНГТОН. — [illegible] Норт Дакоти та сенатор Ля Фолет з Вискансин, заатакували гостро законопроект адміністрації в справі зміни Невтральностевого Закону. Най твердив, що якщо цей закон перейде, то „Америка буде скорше у війні ніж Велика Британія". Знову Ля Фолет є тої думки, що якщо Америка приступить до війни, то в Америці повстане фашизм або комунізм. Обидва твердили, що виступаючи проти участи Америки у війні, вони не є прихильниками Гітлера ані теж затятими анґльофобами, а кермуються виключно добром американського народу.

МЕКЕНЗІ КІНҐ ВІДВІДУЄ РУЗВЕЛТА

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт та Мекензі Кінґ, премієр Канади, відбудуть спільну конференцію в Гайд Парк при кінці цього тижня. Радитимуть над спільною контролею цін. Американські и канадійські інтереси є так тісно звязані, кажуть знавці, що інфляція в Америці малаб негайні наслідки також в Канаді. В надходячий понеділок відчиниться нова сесія нарад парляменту в Отаві й премієр Кінґ хоче дійти до ближчого порозуміння з Америкою та тим змінити свою позицію.

ФАРЛІ ДАЛІ КРИТИКУЄ ЛЯ ҐВАРДІЮ

НЮ ЙОРК. — Дж. Фарлі, говорячи на демократичному зібранні в Мангетен Сентр в користь О'Дваєра, назвав Ля Ґвардію „брехуном" та тим, що вганяє за славою. Він твердив, що нюйорський посадник демагогічно лає усіх тих, що його не піддержують, а як приклад подав те, як Ля Ґвардія виляв губернатора Лімена та його брата. Фарлі попирає кандидатуру О'Дваєра.

НЮ ЙОРК. — Г. Ля Ґвардя заявив, що атаки на його особу такими людьми як губернатор Лімен, Фарлі й інші, є взоровані на німецькій пропаґанді. Він сказав, що ці атаки посипалися на нього зараз потім, як в Берліні зачали лаяти президента Рузвелта.

ЯПОНІЯ ШУКАЄ ТОРГОВЕЛЬНОГО „ПЕРЕМИРЯ" З АМЕРИКОЮ

ВАШИНГТОН. — Високий японський дипльомат заявив, що між Америкою й Японією мусить наступити торговельне „перемиря", якщо не має прийти до „дуже небезпечного напруження між обома державами". Він твердив, що теперішні відносини не можуть довше тривати, а тільки можуть „поліпшитися, або погіршитися". Японія може рішитися на якусь драстичну акцію, бо потребує нафти та інших сировців, яких не допускає її Америка. Згаданий дипльомат твердив, що японський парлямент, який збирається на сесію 15. листопада, може ухвалити дуже високі податки, а це заставить армію повзяти рішальні кроки. Далі казав, що Японія хоче постійного замирення на Пацифіку, одначе Америка вимагає, щоб японський уряд відтягнув свої війська з Китаю.

„КАРНІ" ОБОРОНЯВ КОРАБЛІ ПЕРЕД НАПАДОМ СУБМАРИНИ — КАЖЕ НАКС

ВАШИНГТОН. — Секретар маринарки полк. Ф. Накс заявив, що американський нищівник „Карні" був торпедований 16. жовтня ц. р. німецькою субмариною, коли спішив на поміч групі кораблів, що перевозили воєнні матеріяли до Анґлії. „Карні", твердив Накс, відпровадив одну групу кораблів, але негайно його заалярмував інший торговельний корабель, який напала була німецька підводна лодка. На місці нападу німці почали його торпедувати.

НІМЕЦЬКИЙ НАСТУП НА КРИМ ЗАГРОЖУЄ КАВКАЗОВИ—ПИШЕ МАЙОР ЕЛІОТ

Майор Джордж Ф. Еліот, визначний військовий знавець, що пише в „Ню Йорк Гералд Трібюн", подає в згаданій газеті, що зима не спинить в ніякій мірі військових операцій на східному фронті. Вона може звільнити темпо цих операцій та протягнути їх на довший час. Замерзлі озера, ріки та багна надаються далеко краще під операції механізованих частин ніж осінні болота. Приготовляючися до зимової кампанії на північному й середному фронті, німці натискають тепер на Ростов і на Крим. Німецький похід на Крим має особливо важне значіння. Здобувши Севастопіль та цілий Крим, німці зможуть легко звідтам вискочити на Кавказ, бо з Криму є значно коротший шлях на Кавказ як з Ростова. Головна ціль злобуття Кавказу, пише Еліот, це не тільки нафта, так потрібна для німців, але передівсім відтяття Ірану та його комунікаційних шляхів від Совєтського Союзу.

РАВШНІНҐ НЕ ВІРИТЬ В МИР МІЖ СТАЛІНОМ І ГІТЛЕРОМ

Д-р Герман Равшнінґ, колишній співробітник Гітлера, а тепер його противник, пише в „Ню Йорк Таймс", що Гітлер мусить цілком розбити Росію, якщо він хоче запевнити своє панування над цілим европейським континентом. Тому, він не погодиться тепер на жадні переговори зо Сталіном. Гітлер, пише Равшнінґ, ще не осягнув своєї найголовнішу ціль війни зо Сталіном: він ще не зломав сили московської армії. Равшнінґ твердить, що німецько-московська війна цілком не є „помилкою Гітлера", як дехто думає, а навпаки, міліони німців вірять, що ця війна зі всіх тих, що їх німці вели від 1939. р., є „одинокою потрібна" для Німеччини. Якщо Німеччина розгромить Росію та зуміє зорганізувати її безмежні багатства, тоді й друга ціль війни буде осягнена, а саме Німеччина збудує ґіґантичну евро-азійську імперію, яку ніхто не зуміє знищити.

Д-р Равшнінґ рівнож твердить, що це помилковим думати, начеб ця війна велася на якомусь ідеольоґічному тлі, як це стараються представити світові німецькі пропаґандисти. Гітлер воює за нову евро-азійську німецьку імперію.

КРІВАВІ БОЇ ДОВКОЛА МОСКВИ

Совєтські звідомлення з Куйбишева говорять, що німці завзято натискають на оборонні позиції, не звертаючи уваги на страшну погоду і розмоклі дороги. Але їхні ряди ріднуть і вони в деяких місцях вже стратили 60% своєї боєвої сили, кажуть совєтські звідомлення. [illegible] біля Москви на стільки [illegible], що совєтські кола набрали [illegible]ковитої певности, що німці Москви не візьмуть. [illegible] німцями довга затяжна війна. Те[illegible] зима, яка вдержує поля і шляхи в розкислому стані тепер показується для Совєтів кращим союзником, ніж холодна зима, яка колись доїхала к[illegible] армії Наполеона. Совєти хотілиб, щоб така умiркована зима тягнулась можливо найдовше. Бо в ній не можуть як слід порушатись німецькі моторові частини.

НІМЦІ ПРО ПОЛУДНЕВИЙ ФРОНТ

Німецькі воєнні звідомлення цілком промовчують центральний фронт коло Москви, та не кажуть, що на нім діється. Зате обширно пишуть про полудневий фронт, зокрема про Крим. На Криму їм вдалось взяти Перекоп і в той спосіб забезпечити собі доступ до Криму. Через Перекоп сунуть на Крим великі німецькі сили, які відтяли совєтським військам шлях відступу, хіба через море. Тут очікує совєтські війська така сама доля, якої британські війська зазнали коло Донкерку, або на Креті, говорять німці. З Криму, говорять німецькі кола, німецьким силам легко буде відтяти Азовське море та передістатись на прикавказькі околиці.

БРИТІЙЦІ НАРІКАЮТЬ НА БАЛАКУЧІСТЬ АМЕРИКАНЦІВ

Британські урядові кола висказували своє незадоволення з приводу цього, що американські газети, користаючи з повної свободи, пишуть про такі новини, які помагають ворогови орієнтуватися в воєнній ситуації. До тих новин належить новинка про те, що британські кораблі ладують продукти в Бостоні і що опісля вони поїдуть в напрямку Архангельська. Також новинка, що американські фабрики зможуть виробляти по дві тисячі повзів місячно щойно в червні наступного року. Такі новинки розкривають карти для ворога, кажуть британські урядовці. Британський уряд буде старатись через американський уряд запобігти цьому.

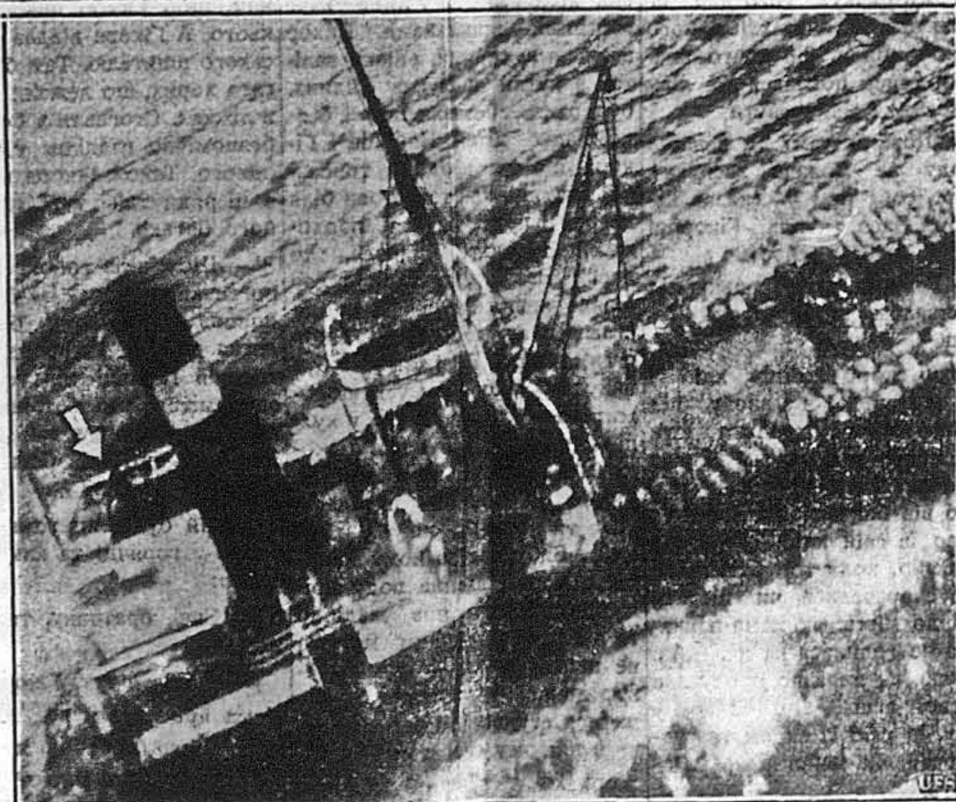

З БРИТІЙСЬКОГО РЕЙДЕРА. — Ця британська світлина, знята фотографом з британського бомбовика, показує німецький корабель, що попав під бомби цього рейдера десь при побережу Норвеґії, куди він віз припаси для німецької армії в північній Росії. Стрілка показує одиноку людину, що її можна було бачити підчас нападу на покладі корабля.

НІМЦІ „РОЗВЯЗУЮТЬ" ХЛІБОРОБСЬКЕ ПИТАННЯ НА УКРАЇНІ

БЕРЛІН. — Німецькі джерела подають, що німецькі окупаційні власти на Україні дозволили українським селянам взяти собі на власність ті малі шматки землі, які за часів совєтської влади їм було дозволено індивідуально управляти. Решта залишається в колхозах. Ті малі шматки землі будуть вільні від податків. Водночас німці обіцяли селянам давати більшу ціну на їх хліборобські продукти, ніж вони діставали за совєтської влади. Німецькі газети пишуть, що населення дістало повну свободу релігії.

ОДЕСА. — Юнайтед Прес подає з Одеси, що німецька окупаційна влада взялась на широку скалю привертати до порядку українське хліборобство. Те хліборобство внаслідок війни дуже потерпіло. Поля знищені, або внаслідок війни не оброблені. Лиш деінде видніє оброблене поле. Щоб зрушити ту справу з місця німці поназначували „особливих лідерів", яких припадає по двох на 54 колективи. Вони мають привести до порядку ті колективи та постаратись про те, щоб земля була оброблена й господарка в колективі наладнана. В колективах дається відчувати великий брак машин і потягових звірят. Машини і звірята понищили, або забрали совєтські вояки. Також є брак коров. Українські селяни приймають ту зміну з дивним „фільософічним спокоєм", каже кореспондент Ю. П. Вони привикли до того, що їхню землю забирають якісь інші, зверхні сили і тепер цю чергову зміну приймають фаталістично.

ГІТЛЄР ВІДКРИВАЄ „ПОЛЬСЬКУ ПАНІВНУ РАСУ".

КРАКІВ. — „Кракавер Цайтунґ" з 29 жовтня ц. р. доносить, що Адольф Гітлер в розмові з одним італійським журналістом мав [illegible], що хотів би впливи польського „Герренфольку", себто польської пануючої раси, назад привернути. Польський нарід, з погляду Гітлера, повинен далі знаходитись під зверхністю німецької панівної раси, але також польська панівна раса, яка має багато добрих прикмет, не повинна бути знищена, а навпаки, повинна відзискати певні впливи. В тій цілі в Берліні науковці в расових справах роблять досліди. Щобільше, німецька влада, занепокоєна великим спадком уродин в Польщі, який, як це говорять німці, наступив внаслідок схрещення польської раси з іншими елементами, почала давати полякам в тім напрямку поміч та тісно співпрацювати з польськими ґінекольоґами.

ПОЛЯКИ В ОБОРОНІ МОСКВИ.

МОСКВА. — Кореспондент „Ізвестій" доносить з фронту коло Калініна, що там в боротьбі з німцями беруть участь польські добровольчі відділи, які борються дуже хоробро. Навіть польські жінки вступають до добровольчих відділів, щоб чимсь причинитись до оборони Москви. Багато з поляків носить при собі отрую, щоб зажити її, якби їх німці взяли в полон.

ВИВОЗЯТЬ ЖИДІВ З ПРАГИ.

ПРАГА. — Німецька окупаційна влада розпочала вивіз жидів з чеського „протекторату" до новоздобутих країв на сході. Тих жидів мають вивезти 48,000. Вже перші поїзди з жидами почали відїздити на схід. Усіх чеських жидів, яких було перед війною 200,000, тепер залишилось лиш 90,000. З них половину мають тепер знов вивезти.

ШВЕДИ ПІДДЕРЖУЮТЬ ФІНЛЯНДІЮ.

СТОКГОЛЬМ. — На відкритті шведського парляменту виголосив промову міністер закордонних справ, Ґінтер, та заявив, що хоч війна зо всіх сторін натискає на Швецію, проте Швеція задумує залишитись невтральною. Відносно Фінляндії, то Швеція її вповні піддержує в її війні з Совєтами, в тій надії, що після тої війни сама Фінляндія і Швеція зазнаватимуть певнішого і триваліщого спокою.

РУМУНІЯ ХОТІЛА ЗАПЕРЕСТАТИ ВІЙНУ.

ОЧАКІВ. — Румунські війська на фронті вже мають досить війни і хотілиб її припинити. Вони надіються, що як тільки вони дійдуть до Бога, для них війна буде вже скінчена. В окупованих краях залишиться лише три корпуси румунського війська, як залога.

НІМЦІ НАГОРОДЖУЮТЬ ОЩАДНІСТЬ.

БЕРЛІН. — Німецька влада обіцяла всім людям не оподатковувати тої суми, яку хтось зложить до банку як ощадність. Бо внаслідок страху, що в Німеччині вже мусить незадовго наступити інфляція ніхто не хоче складати грошей до банку, а купує все, що може дістати. Гроші зложені в банку влада може безпосередно для себе взяти.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить псилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Червоним Аґентам у Відповідь

Сталінські прихвостні українського покрою, одні в „У. Щ. Вістях", а другі іншими способами, намагаються давати американським українцям, в властиво американсько-українським народним газетам і орґанізаціям науку, як їм тепер треба поводитись. Точніше: вчать їх американського патріотизму.

Очевидно, що якби ті большевицькі агенти дійсно перемінились і стали з аґентів Сталіна приятелями американського президента й американського уряду, то можнаб тоді роздумувати теж і над тим, що й вони пишуть про добро Америки і послух президентови Рузвелтови. Та біда, що вони не знали ні президента Рузвелта, ні американського уряду і його політики, поки не склалось так, що Злученим Державам прийшлось помагати Совєтам, щоб перемогти Гітлера. Доперва тоді ось ті червоні аґенти стали нагло тисяч-процентовими „американськими патріотами" і вже нічого не пишуть про американський „імперіялізм" чи про „американських торговців війною", як це їм тоді наказував писати Сталін. Так, тепер зайшла у них зміна. Але й тут не заважили Рузвелт і Вашингтон, а Сталін і Москва. Хамелеони думають, що все те забулось, та що їм тепер можна вчити американського патріотизму тих американців українського походження, що постійно стояли і далі стоять при вашинґтонськім уряді, що ще тому півтора року на великім всенароднім Конгресі Американських Українців заявили, що попирають вповні заграничну політику президента Рузвелта і його адміністрації, та що те саме заявляють і тепер — при кожній нагоді. Отже ріжниця між червоними аґентами, що є тепер ніби за президентом Рузвелтом, і американсько-українським громадянством, є та, що аґенти поступають так, як їм наказує чужа сила, а американсько-українське громадянство держало й держить зо своїм урядом після своєї власної, ніким непримушеної волі.

Червоні аґенти, підшиваючись тепер під те, що президент Рузвелт і уряд та громадянство є за боротьбу з Гітлером і допомогу всім тим, що з ним воюють, хочуть, щоб ми слухали того, що вони нам кажуть у справі допомоги Совєтам. А ми слухаємо свого сумління і переконання. І ні президент Рузвелт, ні американська влада, нічого нам за те не кажуть, бо ми поводимось по американськи. І чомуж малиб бути проти нас? Миж взиваємо наших людей збирати допомогу і давати гроші на допомогу воєнним жертвам. Але ми хочемо ось тим і всякими іншими засобами допомагати тій гуманітарній акції, яку веде Американський Червоний Хрест, а до большевицьких чи півбольшевицьких ріжних комітетів довіря не маємо, бо практика вказує, що зібрані такими комітетами гроші не йдуть на допомогу бідним і голодуючим, а на большевицьку пропаґанду. Зате маємо повне довіря до напів-урядової чисто американської установи, до — Американського Червоного Хреста. Він може давати допомогу кому хоче: москалям, полякам, китайцям і т. д. Віримо, що він і за українців не забуде. Та якби не було, в кожному випадку він допоможе бідним і нещасним. Це певне і для нас рішальне.

ТАМ, ДЕ ЛЛЄТЬСЯ КРОВ

ХАРКІВ, ЦЕНТР УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА ЛІВОБЕРЕЖЖУ.

Дня 24. жовтня 1941 р., більш як місяць по занятті Києва та Полтави, німецькі війська ввійшли в Харків, занявши його по дуже завзятих боях з совєтськими військами. Харків це друге по величині місто України, а четверте в цілому СССР.

Хоч Харків в порівнанні з іншими містами України, є досить молодим містом, проте його роля та значіння в культурно-національному та економічно - промисловому житті України є величезною. Харків засновано в 1654 р. як „вільне українське місто". Лежить він над річкою Лопанню та є центром Лівобережної України.

Центр воєнної промисловости.

Через багаті поклади земельних багацтв Донецького Басейну, Харків грав здавна важну ролю в промисловому житті б. царської імперії, а тепер за совєтського режиму його значіння зросло вдесятеро. Американці називають Харків „совєтським Пітсбургом" з огляду на його великі фабрики тяжкої промисловости, головно тої, що виробляє воєнні знаряди. В Харкові є фабрики літаків, повзів і тракторів. Великі будівельно-машинові заводи доставляли Україні й цілому СССР рільничих машин та всяких інших господарських приладів. В Харкові крім того концентрується металева, харчева та хемічна промисловість, що обслуговує ціле Лівобережжа. Там большевики зорґанізували рівнож Донецький Державний Трест, Машиновий та Металюрґічний Трести, й інші.

Це мабуть [illegible] так широко розвинену промисловість веде до Харкова аж шість ріжних залізничих шляхів: з Києва, Дніпропетровська, Конотопу, Москви, Ростова над Доном і Баку.

Харків в українській історії.

Харків заложили українські переселенці з Правобережжа в 1654 р. Він став відразу важним обороним містом на пограничі, а відтак полковим козацьким містом; після заняття Криму та постепенної колонізації степу, Харків стає важнішим центром цілого Лівобережжа. Значіння Харкова в модерній українській історії зростає з заложенням Харківського університету (1805), який був першим університетом на Україні. Заложено його головно заходом В. Каразіна. На початку XIX. століття Київ занепадає як духово-культурний центр України, а його місце скоро занимає Харків.

При університеті купчилися ліберальніщі українські й московські сили, які симпатизували з українським народним рухом. І тоді, коли в Києві царювала досить строга цензура, в Харкові виходили газети-журнали, які явно співчували українському рухові. Згадатиб тільки **„Харковскія Извѣстія"** (1816), **„Украинскій Вѣстник"** (1816—1819) проф. Филоматифського, **„Харковскій Демокрит"** (1816), **„Украинскій Журналь"** (1824—1825) і т. п. Всі вони були органами місцевого українського життя, друкуючи іноді дещо й українською мовою (твори Артемовського - Гулака й інших). В 30-тьох роках XIX. віку в Харкові появляється ряд українських альманахів як **„Украинскій Альманах"**, (1831 Срезневського й Росковшенка, **„Утренная звѣзда"** (1833) Петрова, **„Запорожская Старина"** (1833—1838) Срезневського, пізніше **„Снѣп"** (1841) Корсуна й **„Молодик"** (1843—1844) Бецького. Ця літературна діяльність витворила цілу школу українських культурників, які надали українського характеру цілій Слобожанщині. Цій роботі сприяв цей факт, що на слободах кріпацтво не прибрало ще було таких грізних форм і відносини з українським народом були кращі як деінде. Харків веде перед в цій культурній місії. Мало не всі українські письменники та поети першої половини XIX. століття, уроженці Літобережжа, були звязані з Харківською школою. Завдяки харківському українському культурному центрові розвинулася до великих розмірів українська етноґрафія, що дуже поглибила й поширила українознавство. В Харкові діяли та писали такі визначні прометеї української літератури як **Петро Артемовський - Гулак** (1790—1865), **Григорій Квітка - Основяненко** (1778—1843) та менш або більш звязані з харківською школою є такі українські письменники й поети як **Боровиковський, Гребінка, Бодянський, Максимович, Метлинський, Костомарів, Петренко, Забіла, Чужбинський**, і ін. Коли приходить доба т. зв. „чорної реакції" по замордуванні царя Олександра II. Харків, подібно як Київ і Одеса, дістається під гостру царську контролю і там хвилево притихає українське літературне життя.

В 1897 р. повстає серед української університетської молоді в Харкові **Революційна Українська Партія** (РУП), що під проводом **Дмитра Антоновича** (сина Володимира) перша кидає **гасло самостійности України**. З цеї партії пізніше виринула націоналістична ідеольогічна група **адв. Миколи Міхновського**, який у брошурі **„Самостійна Україна"** виложив основні принципи тої ідеольогії. По першій російській революції (1904—1905) Харків далі є центром культурного та політичного (тайного) життя України.

Харків за революції.

З вибухом революції в Росії та в Україні, в Харкові, подібно як у Києві, пробудилося дуже скоро українське національне життя. Всі українські організації заявились відразу за підтримку **Української Центральної Ради**. Але тому, що в Харкові, як промисловому місті, було багато московських зайшлих елементів, зачалася там теж організуватись большевицько - московська опозиція звернена проти Центральної Ради. Коли підписувано Берестейський Мир, в лютні 1918 р., то большевики зорганізували в Харкові т. зв. „радянський український уряд" Християна Раковського та вислали до Берестя Медведя та Шахрая як представників „Радянської України", які, одначе не були визнані.

Харків — столиця УССР.

Здобувши та поневоливши Україну, московські большевики зробили з Харкова столицю „Радянської України". Мав це бути удар, звернений проти Києва, бо Київ вважався большевиками „центром українського шовінізму та жовто - блакитної буржуазії". Так вони тоді писали про (нього). За той час, цебто аж до 1935 року, коли столицю України знову перенесено до Києва, Харків зробився великим містом. В часі воєнного комунізму чи НЕП-у, з Харкова йшли проміння т. зв. українізації по цілій Україні. Тут були зґуртовані всі комісаріяти УССР, доки їх Москва не „сцентралізувала". Харків став тоді центром не тільки політичного й економічного, але також культурного життя України. За цілу декаду (1923—1933) тісно вяжуться з Харковом імена таких осіб як: **Микола Скрипник, В. Затонський, Микола Хвильовий, О. Шумський, О. Чубар, Г. Петровський, Панас Любченко, Павло Христюк, Досвітний, Ф. Таран, А. Річицький, К. Максимович, Волубуїв**, чи таких як **Михайло М. Грушевський, Остап Вишня** і т. п. Всі вони були політиками, письменниками, журналістами й економістами й майже всі належали до т. зв. націоналістичної опозиції, що в 1926 р. вчинила розлам в компартії України. Харків став центром т. зв. націонал-большевизму, цебто цеї опозиції, яка противилася проти централістичної політики Москви та боронила конституційних прав УССР. Хвильовий зо своєю організацією [illegible] **„Вапліте"** та журналом **„Червоний Шлях"** явно проповідував „орієнтацію на психольоґічну Европу", цебто орієнтацію на західньо - европейську цивілізацію та на її демократично - ліберальні інституції. Максимович це саме робив в компартії, інші на інших ділянках життя. В Харкові розвивався український державний театр **„Березіль"** під управою Леся Курбаса, що потім разом з театром був „зліквідований", як зачався процес нищення українізації.

Мало не всі, що їх отсе вичислено, згинули трагічно. Скрипник, Хвильовий (1933 і 1934), Любченко (1937) застрілилися; Грушевський, якого обвинувачували в харківському процесі СВУ в 1930 р. в „зраді", сослали й згинув на засланні в Кисловодську на Кавказі в 1934. Без сліду зникли В. Чубар, Петровський, В. Затонський, Шумський й Максимович й інші. Культурний центр Харкова розгромив Сталін разом з організованим голодом та насильною колективізацією сільського господарства в 1932—33 рр. Останньо Харків почав знову прибирати московський, тим разом „совєтський" вид, як це виявлено в пісні:

„Із Харкова ми прибули,
Де панує істинний лад —
В нас перед все український,
...Да, канечно русский зад".

Населення самого Харкова виносить около 900,000 мешканців, з чого українці творять 38.3%, москалі 37%, жиди 19.5%, поляки 1.3%, згідно зо статистикою сперед 6 років.

До гарних будівель Харкова належать Покровський собор (1686), Хрестовоздвиженська церква, церква св. Миколи; з новітніх величезна будова Держпресту. Харківська округа має 18 міст, 2,506 сіл, 432 сільрад, 27 районів та 1,604,000 мешканців, з чого українці творять 70.4%, москалі 22.5%, жиди 5.5%.

Ревеляції Шайрера

В своїй останній промові з нагоди „Свята Фльоти" президент Рузвелт, заявив між іншим, що Гітлер плянує знищення християнської релігії, а на її місці хоче запровадити якусь нову, яка буде опиратися на культі німецького народу та німецької раси. Президент твердив, що американський уряд має на те певні докази.

Відомий американський радіовий кореспондент Вилием Л. Шайрер, що недавно видав голосну вже тепер книжку п. з. „Берлінський Денник", в однім зо своїх радіових промов подав далеко більше про ці німецькі пляни в справі релігії. Він був довший час в Берліні як кореспондент КБС („Коломбія Бродкестінґ Систем") та мав нагоду ближче запізнатися з націвським світоглядом та з націвською системою.

Шайрер твердить, що Гітлер дійсно думає про усунення християнської релігії зо всіми її законами та зовнішними знаками (церкви, богослуження, і ін.). На її місце, каже Шайрер, Гітлер хоче впровадити знак свастики та завести якусь нову „німецьку релігію". Цей плян складається з 30 точок, які обробив Альфред Розенберг, творець т. зв. арійської ідеольогії та автор „Міту XX століття". Цей плян ще не примінений в життя, але це, як запевняє Шайрер, певно станеться, коли німці виграють теперішню війну.

Ось як виглядають важніші з тих 30 точок Розенберга:

1. Національна церква (яку Розенберг називає „Націонале Райхкірхе") має заступити в Німеччині протестантську церков й католицьку церкву. Ця церква не буде толерувати жадних інших церков. Точка 5. голосить, що національна церква мусить цілком знищити християнську віру, бо як пояснює Розенберг, „християнство є чужим для єства та характеру німецького народу". Знесеться рівнож стан священиків і пасторів, а їх місце займуть т. зв. державні проповідники. Буде знесена неділя як день молитви, а нова національна церква ограничить свої обовязки тільки до одного вечера в суботу.

Точка 13. голосить, що національна церква заборонить в Німеччині друкувати та поширювати біблію. Точка 15. твердить, що місце біблії займе Гітлерова книжка **„Моя Боротьба"**.

У 18. точці, каже Шайрер, Розенберг домагається знесення хрестів, вівтарів по церквах, образів, а Розпятого має заняти знак німецького меча. Точка 19. каже, що „на вівтарях національної церкви буде наша свята книга „Моя Боротьба", а по її лівій стороні меч, як символ відданости німецького народу Богові".

Щодо доґми тої нової церкви, то варто запізнатися з точкою 21, яка подає, що „національна церква не узнає прощення гріхів. Національна церква виходить з того становища, що „гріх мусить бути невідклично помщений залізними [illegible] природи".

Точка 22. відкидає хрещення дітей водою та в імені Святого Духа. Замісць християнського хрещення, родичі приноситимуть новородків до національної церкви, де складатимуть таку присягу: „Складаю оцю святу присягу, що я, батько цеї дитини, й моя жінка, походимо з доказаного арійського роду. Як батько, я присягаю виховати цю дитину в німецькому дусі для німецького народу та для Райху".

Церква Розенберга відкидає також сповідь та св. Причастіє. Точка 24. голосить, що при шлюбі молодята не будуть клякати, бо це на думку Розенберга, не є „гідним людини". Молодята складатимуть відповідний обіт, тримаючи праві руки на рукояті меча. Точка 29. заповідає, що національна церква не буде толерувати жадних релігійних знаків, а точка 30. голосить, що місце хреста займе свастика як „непереможний символ Німеччини".

Шайрер не подав звідки він взяв ці точки Розенбергової „національної церкви". Ні теж не сказав, чи ця програма була принята націонал-соціялістичною партією, або самим Гітлером. Він закінчив свою промову тим, що якщо Німеччина виграє теперішню війну, вона запровадить цю релігію в Німеччині, а може також і в цілій, поневоленій нею Європі.

ТОРГИ ХАРЧАМИ В ФРАНЦІЇ.

ВІШІ. — Французька суспільність тепер найбільше занята тим, щоб дістати звідкись належну скількість харчу і прокормитись. Про харч люди говорять на кожному кроці. А також існують ріжні потаємні харчеві склади, в яких за великою ціною можна дістати ріжні харчі. Цє потаємне торгування харчами нагадує торгування алькогольними напитками в Америці підчас прогибіції.

Ханес Тгуманіан.

ГІКОР

Нарід зібрався довкола перса, чимраз більше людей збігалося. Гікор також прибіг сюди та старався продістатися наперед, ставав навшпиньки, хотів бачити, що там впереді діялося.

— Що ти тут хочеш, йолупе? — спитав його якийсь кінто (мандрівний, похатний крамар). — Іди твоєю дорогою, — із цими словами вдарив Гікора в голову. Гікор нараз опамятався та поспішив до крамниці.

Вечором сидів Гікор у кухні скулений, сльози ще не висохли йому на лиці, лице ще не зажило від майстрових ударів. Нараз до кухні вбіг підсвистуючи старший практикант Васо. Як побачив Гікора, перестав свистати, споважнів і спитав тумливо: „Ти в клюбі забавився, ти ведмедю? А може ти мав полагодити якусь важну справу в губернатора?" Гікор мовчав. „Чи ти не чуєш, ти йолопе? Де був ти нині ввесь день? А колиб я так помер із голоду — то що тоді?" Так говорив Васо та підходив помало до Гікора, хвилину стояв тихо, а потім нараз ударив його в голову. Гікор накрив голову обома руками та скулився в куті. Васо розмахнувся щераз, та тут із надвору почувся голос купця. „Побачиш, що він зробить із тобою" — погрозив йому Васо. — Тепер мене вбють на смерть, — подумав Гікор і страшно злякався. Майстер уже був добре вибив його в крамниці, а тепер лише сказав, щоб йому не дали нічого їсти, аби пізнав, що значить бути голодним.

Гікор скулився у ліжку, навіть голову сховав під накривало та лежав тихо-тихесенько. Та час від часу визирав крадьки зпід накривала та жадібно споглядав, як товариш заїдав. А що по Васові не пізнати було, щоб дав щось Гікорові, знову сховався під накривалом, аби не бачити, як другому смакує. Того дня не дістав ні шматочка хліба, його тяжко вибили, він довго плакав, а тепер поклався до ліжка, всеж не міг заснути.

— Щож, як там? Ти певно з голоду не можеш заснути? Добре тобі так! — сказав недобрий Васо та дав Гікорові шматок хліба зі сиром.

— Бери, та їдж крадьки під накривалом, щоб майстер не бачив.

Гікор скоро схопив хліб і сир, сховав голову знову під накривало став крадьки їсти та знову задумався. Думав про рідне село, про ті часи, як то він бавився на полі та весело їв свій хліб. Згадував той вечір, коли то батько й мама сперечалися, чи післати його до міста, як мама плакала та не годилася на це. „Ах, мамусю, як виразно прочувала все твоя душа", зітхав Гікор у ліжку, їв хліб із сиром та наслухував, чи майстер не надходить.

На другий день рано свояв Гікор у дверях крамниці та кликав голосно: „Заходьте, заходьте, мої панове!"

Вже була почалася зима, а сніг колов людей у лице наче гострими шпильками. Вихор завивав вулицями, виючи залітав в кутки та шукав бідних, обдертих, беззахисних і безпомічних дітей. Найшов і Гікора, що був в одній тоненькій свитині, тай так стояв біля дверей і припрошував прохожих: „Заходьте, панове, до нас!" „Зззз"... засвистав вихор і наче невидним мечем продіставався аж до костей. Гікор став дрімати. Він і так уже був вихудів. Захорів і мусів положитися до ліжка. Лежав у кухні. Стара кухарка мама підходила за день кілька разів до Гікора та пошепки питалася: „Що ти хотів би, сину?" „Води"... Бабуся дала йому напитися. Хорий вхопив воду дрижучими руками, пив жадібно та ще просив, „Я цим матусю не втишу жаги, — сказав Гікор до неї. — Я хотів би напитися студеної води з джерела в нашому селі, я рад би додому, хочу знову бути при моїй мамі..."

Торговець сукна Артим дуже зажурився, розглянувся і найшов якогось чоловіка з Гікорової околиці. Переказав ним, щоб Гамбо навідався до нього. А Гікора віддав до міського шпиталю. Там було багато хорих, що лежали рядами в ліжках. Стогнали з болю та безпомічно гляділи один на одного. Також Гікора поклали в ці ряди тай тут відшукав його батько.

— Щож це з тобою, мій дорогенький Гікоре? — І батько припав у глухому болю до ліжка дитини. Гікор лежав у високій гарячці тай тому не запримітив, що батько прийшов. — Синочку, мій Гікоре! Таж це я тут, твій батько, ти мене не пізнаєш?

Хорий був непритомний, говорив у горячці та кликав голосно:

— Сані, братчику, тату, мамо...!

— Я тут, я тут, Гікороньку! Мама прислала мене, щоб я тебе забрав зі собою до дому. Не хочеш іти зі мною? Микич і Сані стоять на даху нашої хати, ждуть на тебе. Скажи, що ти хотів би мати, Гікоре?

— Прошу до крамниці, па-

(Докінчення на стор. 4.)

НА РІЖНІ ТЕМИ

МАЄ ЛИШ ОДНУ ВІДВАГУ.

У Ню Йорку поставлено оноді на суд Джосефа Е. МекВилиємса, начальника партії „Америкен Дестині" (себто „партії Американського Призначення") за те, що, мовляв, він, засуджений за свої антисемітські виступи та випущений на волю під умовою, що буде поводитися прилично, нарушував наново закон новими виступами проти жидів.

На суді МекВилиємс заперечував зроблений йому закид. Та тут зараз виступили два свідки, й посвідчили, що закиди правдиві, а поліційний стенограф прочитав його промови, які він чув й записав стенографією.

Звичайний собі тип ненавижника: має відвагу говорити, але не має відваги признатися.

ЧИ ЦЕ ПОМОЖЕ?

Суддя признав, що МекВилиємс нарушив „пароль" і казав йому відсидіти 60 днів у вязниці.

Очевидно, сталося це по закону. Одначе спитатися можна, чи досягне ця кара своєї цілі?

Що самого виновника не поправить, це відай можна вважати певним. Адже він був засуджений і пущений на волю під умовою приличної поведінки, а прецінь він далі своє робив. Посадження в вязницю він певно не буде вважати для себе наукою цього більше не робити; правдоподібно він буде вважатися вже не лише за героя, але й за мученика.

В подібний спосіб відай будуть думати про Вилиємса люди, що співчувають йому в антисемітизмі. В їх очах МекВилиємс певно виріс на кілька ярдів. Тепер він уже не лише їх фірер, але й святий.

Одинокий аргумент за кару в тому, що покарання все таки здержує ширення забороненої пропаганди. Наражених закон не вилічить, але не дасть їм принаймні нових людей заразити.

ПРЕЗИДЕНТ ПІД ОБСТРІЛОМ.

Вся німецька преса, офіціяльна й полуофіціяльна, дістала завняття лаяти американського президента за його промову в День Фльоти.

Як приклад слів, яких уживають нині на радіо, в газетах і фільмах у Німеччині, Аксельсон, берлінський кореспондент „Ню Йорк Таймсу", подає дві фрази: „боязливий шакаль" й „наймит інтернаціонального жидівства".

Перша визиванка не нова: вживали її часто проти Сталіна і Мусолінія за те, що вони користали з німецьких перемог. Друга визиванка теж не нова: вживали її фашисти й націсти здавна проти всякого, що їм був неминий: Так говорили і говорять про Англію. Так говорили про Францію (поки Петен не піддався Гітлерові). Так говорили про Сталіна, — але очевидно не тоді, як Сталін замирився був з Гітлером. Так говорять націсти правильно про демократичні держави. Так говорять залюбки про Америку: скільки разів Америка дає поміч Англії, стільки разів Гітлер виходить проти неї на герці, всівши на антисемітського коника.

ПРИЗНАЮТЬ НІМЦІВ ЗА ДУРНІВ.

Якби Гітлер сказав просто, що Німеччина мусить бити Америку, навіть у Німеччині найшлися би люди, що сумнівалися, чи порада розумна.

Як гітлерівський уряд скаже, що треба бити міжнародних жидів, бючи Америку, то, на думку націстів, в Німеччині вже не стане людей, які могли би поглянути через цей блоф.

Націвські балачки про міжнароднє жидівство — осуд німецького народу за глупоту.

ЯКА ПРЕСА?

Донесення Аксельсона про однодушну кампанію німецької преси проти Рузвелта й інтернаціонального жидівства могла би видатися комусь доказом, що кампанія спирається на правді.

Та для вияснення цього факту однодушности маємо дуже на часі подану статистику політичних впливів у німецькій пресі, подану Мексом Аманом у статті: „Економіка німецької преси". Виходить, зо статті, що просто вся преса Німеччини находиться тепер під кермою націстичної партії.

Макс Амман, що це каже, не жид: це начальник пресової секції націстичної партії.

Власне кампанія проти Рузвелта й Америки показує, як це вигідно для партії мати всі газети в своїх руках: тоді противна думка зовсім не має шансу навіть появитися.

СОЮЗНИКИ БРЕХНІ.

Як німецька преса заговорила про впливи міжнародного жидівства, „Ляворо Фашіста" собі заговорила, що мовляв Рузвелт мусить виконувати свою „тайну обіцянку, дану демократично-жидівській банді в Лондоні".

У цей спосіб Гітлерів шакаль старається перелицювати Гітлера й одною фразою злучити в купу все, йому ненависне: і Америку, і Англію, і демократію, і жидів.

ДЕ МИ ТО ВЖЕ ЧУЛИ?

Одна з націвських газет, виступаючи проти Рузвелтової промови в День Фльоти написала, що Рузвелт хоче приорати американських хлопців під побоєвищами в Европі.

Ерлі, секретар президента, почувши про це, сказав: „Здається мені, що я це чув уже передтим".

Показується, що сенатор Гвілер свого часу робив закид президентові Рузвелтові що, мовляв, президент хоче приорати кожного четвертого американського хлопця. Отже націсти просто покористувалися фразою американського ізоляціоніста.

Нічого в тім зрештою дивного. Це навіть зовсім зрозуміле: пожичають американські ізоляціоністи фраз і аргументів від націстів, пожичають націсти від американських ізоляціоністів.

ЩЕ НЕ ЗЛОВИВ, А ВЖЕ СКУБЕ.

Признають фашистівські газети, що італійський уряд має великі пляни для України: хоче спровадити там багато італійців, щоб вони кермували українськими селянами при управі українського чорнозему на користь італійських фашистів.

Якби так італійці на Україні вже на добре всадовилися, такі публичні заяви можна би зрозуміти. Одначе, говорити їх тепер — чи не заскоро? Хіба що цього треба для піддержання духа серед італійців?

ТРИМАЙ ВОЛИ!

Занявши одного дня й скольонізувавши Україну, італійська преса на другий день взялася до Америки. Розписується широко про черговий крик свого фірера що, мовляв, він розібє, здушить, розторощить Америку.

Ну, і справді, щоб то в світі діялося, якби так Бог був дав роги... Мусолінієві!

У СПРАВІ РЕКОРДОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ

Надходить та крайня пора, коли треба довести до кінця добре започатковане діло зарекордування української пісні. Як знаємо, на ту ціль зібрано вже $1,561.98. Значить, що ще треба тільки трохи посиленої акції любителів української пісні, а матимемо рекорди і сповниться те, що є нашим загальним бажанням.

Переглядаючи спис тих, що зложили гроші на рекорди, завважимо, що подавляючу більшість творять особи, що надіслали гроші на рекорди, хоч рекордів ще нема. Це є гарний вияв довіря громадянства. І саме те являється для нас запорукою, що загал цю справу щиро далі попре. Очевидно, що й надалі зобовязує нас дане слово, що кожний цент буде повернений вцілости тим, що його зложили, якщо не випродуковано тих рекордів. Тим самим остає надалі сто-процентова гарантія, що гріш буде вжитий тільки на означену ціль, або повернений.

Комітет Рекордування Української Пісні переконаний, що українська пісня є така дорога серцю кожного з нас, що ми таки не допустимо до того, щоб не довершити цього діла. Ось тому рішено на нарадах Комітету, дня 19. листопаду б. р., ще раз звернутись до громадянства з проханням попертн цю справу. Зокрема рішено віднестись у першу чергу до всіх українських національних хорів в Америці, а далі до шановних диригентів, а ще далі до всіх любителів української пісні, щоб не відкладали, а таки зараз замовили собі збірку з 10 рекордів за $10. Гроші, як уже було подано давніше, можна висилати теж через свої запомогові організації, редакції часописів, чи на руки Комітету, якого адреса є нижче подана.

Комітет Рекордування Української Пісні одержав заяви від деяких хорів, якими вони зобовязуються себе взятись негайно за працю, щоб допомогти зарекордування. Це є для Комітету великою заохотою, тимбільше, що разом зо словами заохоти надійшли теж і нові замовлення. Ми певні, що в такий самий спосіб поступлять теж й інші хори і зроблять усе можливе, щоб українська пісня могла бути зарекордована під проводом славного професора Олександра Кошиця. Ось те зарекордування повинно бути для нас початком для ширшої акції: рекордування творів тих наших славних композиторів, що їх маємо між собою тут в Америці. Коли не маємо змоги поставити Українську Капелю, чи виступати з симфонічними орхестрами, так принаймні подбаймо за рекорди.

Також звертаємось до тої частини нашого громадянства, що постійно складає жерви на ріжні народні потреби. Поспішім тепер з жертвами на зарекордування нашої слави — української пісні.

ЗА КОМІТЕТ РЕКОРДОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ:

Теодозій Каськів, голова;
600 High St., Newark, N. J.

УКРАЇНСЬКА СПРАВА В ШВАЙЦАРСЬКІЙ ПРЕСІ

„Ля Ліберте" у Фрібургу подала в своїх двох числах з 22. і 26. серпня величезну статтю затитуловану „Україна й українці". Коли в багатьох інших статтях видрукуваних в швайцарській пресі, що сама на жаль визнається дуже зле в українській справі, містилися напади і наклепи на Україну з московського боку, то цього разу доводиться витримати ґрунтовний напад з польського боку. Самий автор заховався під ініціялами Л. Д., але належить мабуть до польського осередку, що провадить польську акцію в Швайцарії під фірмою „Про Польонія".

Для тих українців, що знають досить протиукраїнську аргументацію поляків, стаття сама по собі, до тогож уміщена в провінціональнім католицькім дневнику, мало характеристична. Сич була, наприклад, „анархічною державою", а запорожці „переважно пячили і від часу до часу опускали свою фортецю, щоб грабувати сусідні краї", „їх дуже цінувалося як нерегулярне найомане військо в польській, московській, турецькій і татарській арміі..." Чом не історія? Не дурно автор покликається на Гоголя й Сенкевича. „Козаки уряджували ґіґантичні масакри... Їх Герої фіґурують як національні святі в календарі сучасних українців..." „Шевченко та українські історики зосереджені навколо нього, сотворили міт української нації та зажадали права мови для свого діялекту... Українська держава не існувала ніколи перед 1914—1918 рр. Українізм є фантазією, але реальністю являються русини. Їх численні діялекти споріднені з літературною московською мовою. Запитаний хто він є, русин відповідає — християнин, селянин, росиянин, тутешний, але ніколи — українець. Професор Драгоманів був утопіст, шовініст, нігіліст. Його наступник професор М. Грушевський — полонофоб, русофоб, соціяліст і націоналіст скріпив український міт в своїй історії України. Галичина зробилась українським Пємонтом і українські агітатори подалися звідти по революції 1905. р. на Україну ширити там майже невідоме раніше украінство... Революція 1917. р. на Україні, протягом якої палилися і грабувалися замки і двори, звернулась передусім проти християнської і західної цивілізації принесеної російськими і польськими конізаторами в країну Дніпра.

„По большевицьким соціялістичним і ліво-буржуазних урядах прийшла військова великоруська диктатура аристократа Скоропадського, вірного царю й підтримуваного Німеччиною..."

В тім же самім перфіднім тоні згадується далі про Центральну Раду, про українсько-польську війну, про „неневного отамана Петлюру" й ягельонські пляни Пілсудського. Згадується побіжно про утворення Советської України та анексію українських земель Польщі і Румунії, але доволі старанно, що українські землі не мають ані національної, ані геополітичної едности, щоб обєднатися в одній державі. Українських націоналістів порівнується упертo з Усташами, але визнається, що навколо Української Военної Організації обєднались би „інші буржуазні націоналісти, більш боязкі уніяти, консерватори, а навіть праві соціялісти", та що „по мілітарній поразці Советів наступники Петлюри і Коновальця не стрінулиб поважних перешкод на своїм шляху..." Кінчиться загадковим твердженням, що пролиття крови на Україні тревати́ме так довго, як новий лад в Европі.

„Курє де Женев" з 23. серпня містить статтю затитуловану „Національна проблема в Росії", в якій говориться й про майбутність України в звязку з тим, що військо Німеччини та її союзників заняло Правобережну Україну. Говориться тут про намір Німеччини сприяти утворенню самостійної України, але зауважується, що Німеччина мусить числитися з білими москвинами, які не менше ніж самі Совєти є ворожі всім проектам, що мають на меті порушити єдність держави.

Базельська „Арбайтерцайтунг" з 28. серпня дає опис та коротку історію Києва й Одеси. Автор захоплюється красою тих міст, перебільшує те, що зробила для них советська влада. Другий соціялістичний орган „Швайцер Альґемайне Фолькс Цайтунг", в Цофінґен, з 23. серпня вихвалюючи „Будьонного, оборонця України", зазначує, що по смерти Горкого він є найбільше популярною особою в ССCР. Про нього складено поему в 60,000 рядків, а І. Бабель видав про нього збірку новель, що розійшлись в сотках тисяч примірників. Кінчить автор запитанням: перемогою чи поразкою скінчиться епос Будьонного?

DEFENSE BONDS QUIZ

Q. I cannot find the word "Defense" anywhere on the Defense Savings Stamps I have bought. Are they merely Postal Savings Stamps, or does my money invested in these Stamps go into the Defense Program?

A. The money you use to purchase these Stamps goes definitely into the Defense Program. The Stamps bear the words "America on Guard," which indicates that they are an integral part of the Defense Program.

Q. What is the Treasury's purpose in putting Defense Savings Stamps on sale in retail stores throughout the Nation?

A. To make it as easy as possible for Americans everywhere to buy these Stamps, which, as everyone knows, may be exchanged at many post offices and banks for Defense Savings Bonds.

NOTE:—To buy Defense Bonds and Stamps, go to the nearest post office, bank, or savings and loan association; or write to the Treasurer of the United States, Washington, D. C. Also Stamps now are on sale at most retail stores.

Як Поширюють Історію України?

(У тій рубриці подаватимемо імена тих осіб чи товариств, що будуть закуповувати Історію України для американських інституцій чи американських визначних людей).

Ембрідж, Па. — Тов. св. о. Николая, від. 276 У. Н. Союзу, закупило два примірники „Історії України" М. Грушевського і, як подає секр. М. Фук, призначило один примірник для містової публичної бібліотеки, а другий для нашої молоді у відділі.

БРАК ОДЕЖІ В ІТАЛІЇ.

РИМ. — З першим листопаду ц. р. в Італії входять в життя карточки на одежу. На основі тих карточок уживання одежі буде дуже обмежене. Впродовж наступного року кожний італієць зможе собі купити або одно убрання, або одну пару черевиків. Обох він купити не зможе.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Перша закарпатська фільма „Забутий Край".

Оце перший раз в Америці по більших центрах української еміґрації буде висвітлюватись фільма „Забутий Край".

Фільма „Забутий Край" — це перша фільмова драма з життя закарпатських українців, що була випродукувана на Закарпаттю під назвою „Марійка Невірниця".

Участь — у фільмі „Забутий Край" — беруть верховинці з ріжних сторін Закарпаття, місцеві жиди і чеська поліція. А у головній ролі виступає Андрій Кість, відомий громадянський діяч.

Сцени фільмовано на Закарпаттю в ріжних селах біля Чорної Ріки. Мова в тій фільмі така, як на Закарпаттю наші люде говорять, себто українська мова, а закарпатський діялект.

Сюжет до фільми „Забутий Край" написав Іван Ольбрахт (автор роману „Розбійник Микола Шугай", репортажів з Закарпаття під наголовком „Земля без імени" та „Гори і Століття"). Сценарій виготовив К. Новий, режісер Владислав Ванчура.

Є це одинока говоряча фільма, що була випродукувана на Закарпаттю за чеської влади, тобто ще за життя президента Масарика. Її спроваджено до Америки щойно недавно.

Тепер буде фільма висвітлювана без ніяких змін, — пізніше може дещо буде скорочена і перероблена.

Тема тої фільми є така: У бідного дереворуба Петра Бірчака і його молодої жінки Марійки блискавиця спалила хату. Тверді духом гірняки-верховинці не піддаються легко нещастю... Ставить Петро нову хату. Туристичний рух вже до певної міри змінив інтерес села. Чеський турист, що нагодою проходив тою околицею, звернув увагу заможньому коршмареві Ґлікові, що на згарищах Петрової хати, якраз на роздоріжжю, булоб добре поставити ще одну коршму... Ґлік має доньку Естерку, яку хоче віддати за Шльойму. А новопобудована хата Петрова то був би добрий посаг для доньки... Петро винен трохи грошей Ґлікові, отже Ґлік хотів би забрати ту хату за довг. Та Петро не хоче продати хати. Ґлік знаючи, що Петро не має грошей на сплату довгу, хоче зліцитувати хату. І ось починається між ними велика боротьба за хату... Петро, щоб не дати за невеликий довг жидові хати, рішився піти в ліс на роботу, щоб заробити грошей на сплату довгу.

Коли Ґлік довідався, що Петро пішов на роботу до ліса, та що Петро має замір сплатити йому довг, почав шукати виходу... Пішов до наставника (формена) Герзана і обіцяв йому добру винагороду за те, коли він постарається вигнати Петра з роботи. А Герзан є такий тип, що готов за гроші зробити все, що кому треба: І ось починається: Герзан на роботі обкрадає робітників на платні, на продуктах, купує робітникам зіпсуту солонину, веде переговори з купцем про зменшення платні робітникам та, як може переслідує Петра. Крім Петра, Герзан має також свої порахунки з коршмарем Розенталем, бо донька Розенталя, Хава, не хотіла полюбити його, коли він до неї залицявся.

Про всі інтриги Герзана найкраще знає Петро. Як чесний чоловік, він не може знести тої великої кривди, яку робить Герзан йому та його товаришам. Отже Петро збунтував робітників проти Герзана так, що ті готові добре відплатитись йому... Та біда, що в тому ж часі Петра стрінуло друге нещастя: Він довідався, що його жінка Марійка любиться з Данилом. А повідомила його про це таки його мати, яку він лишив з Марійкою в дома. Отже Петро, з хвилею, коли довідався про свої клопоти дома, хоч як злий на Герзана, хоч як хотів пімститися на нім, то затужив за жінкою так, що все інше лишається в нього на другому пляні... Він вже тепер перше думає про пімсту над Данилом, він не може спокійно приняти зради своєї жінкиц зради товариша і т. п. Петро, хоч ніколи не пив, то тепер з великої туги випив кілька чарок. Ходить як не свій... До дому далеко. Грошей ще не вспів заробити. Нікому не каже про свої клопоти дома. А в той же час всі інші робітники далі бунтуються проти Герзана! Тепер знову зайшло їм найбільше за зіпсуту солонину, яку Герзан купив для них. І коли Герзан побачив, що з Петром щось зле, що Петро вже перестав бути провідником робітників, що ворожнечу робітників можна скерувати в іншу сторону, сказав робітникам, що ту солонину він купив в Розенталя, що то Розенталь через цілий час продавав йому таку зіпсуту солонину і т. д. Отже робітники зі злости вчинили погром на коршму Розенталя, і знищили сокирами в коршмі все, що було, хоч самого Розенталя не побили. Оттак пімстився Герзан на Розенталю за те, що його донька не хотіла полюбити його, так і вдалося йому відвернути гнів робітників проти себе, а звернути проти Розенталя.

Коли ліс вирубано, приходить Петро до Герзана з сокирою в руках. Герзан зо страху почав кричати „ґвалт", не питаючи, що Петро хоче. Та Петро каже: „Спровадь мені Данила на роботу спускати дараби!" Герзан зрадів, що Петро не прийшов по його життя і обіцяв зробити це.

Петро і Данило на одному дарабі... Вода сильно бурхлива, кидає дарабою від берега до берега... Петро на хвилинку то забуває за пімсту над Данилом, то знову нагадує собі її... І так на мить, не думаючи, що робить, неначе ошалілий, кидається на Данила і по короткій боротьбі падають оба між дараби у бурхливу воду... Данило, ранений, втопився, а Петро виплив. Петра робітники витягнули живим, перевязали рану і питають за Данилом. Петро мовчить... З того брат Данила, Адам, відчув, що Петро убив Данила... Вертає в село і по дорозі кричить на все горло, що Петро убив Данила... Іде на поліцію, але поліція не вірить його зізнанням, бо Петро був дуже чесний чоловік.

Герзан, користаючи з тої події, відправляє Петра з роботи. Петро вертає додому. Його хату ве забрав Ґлік, вже з його хати жиди вже зробили собі другу коршму. А Марійка з мамою живуть в колибі... Марійка тремтить перед сокирою, з якою Петро увійшов до колиби... Та Петро скинув шапку і каже: „Слава Ісусу!" Марійка мовчить. Мати просить до вечері. Петро сів вечеряти, а з надвору чути крики: „Петро мордерца! Петро убив Данила!" Петро звернувся до Марійки і каже: „Чи чуєш, Марійко?"...

Та гуцул не убе того, кого сильно любить... Петро простив Марійці і почав нове життя з Марійкою. Почав будувати хату, але тим разом вже далеко від тих „туристів", від тих „туристичних рухів", які не давали йому спокійно жити на його власній землі... Пішов далеко в гори Карпати, далеко від того „світла", яким світило на Закарпаттю від тих ріжних „туристів".

Ось так закінчується фільма „Забутий Край" — фільма, яка для українців в Америці є цікавою тим, що це перша фільма в українського життя, яку випродукувала чеська фільмова компанія „Славяфільм" на Закарпаттю, та що та фільма є дійсним свідком того, що ділось на Закарпаттю за чехо-словацької влади.

Перше висвітлення тої фільми відбудеться в Ню Йорку, 1. і 2. листопаду ц. р., в Бітовен Авдіторіюм.

Укр.Фільмова Спілка „Калина":
Микола Новак, управитель.

„ЛЮБКА ТАБОРУ".
Військовий табор Ґрента коло Рокфорду, в стейті Ілінойс, вибрав 22-літню Луїсу Ґейнес з Лексинґтону, Кентокі, наречену вояка Пола Бейлія, „любкою табору". Її вибрано зо соток світлин дівчат вояків, поданих самими вояками.

ВАШИНҐТОН, Д. К.

Українська Служба Божа.

В неділю, дня 5. жовтня відправив о. Омелян Ананевич, настоятель Українського Католицького Семинара в Вашинґтоні, першу співану Службу Божу в церкві під ч. 2311 Линколн Ровд. На Богослуженню зявилось поважне число американсько-української молоді, що тепер має працю при ріжних урядових роботах. Співав хор питомців. Тепер таке Богослуження буде відправлятись кожної неділі в тій самій церкві.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Н. Т., Ленкестер, Н. Й. — Дякуємо за замовлення чотирьох примірників „Історії України" від 87. від. У. Н. Союзу. Та подайте, чи це для членів і відділу, чи для американських установ.

Коли в часі облуплювання цибулі будемо жувати білий хліб, сльози з очей не будуть витікати.

ҐІТЛЕРОВІ. — Російська світлина з російського фронту показує добре в лісі заховану позицію великої російської гармати, що стріляє на ворожі батерії.

ҐІКОР

(Докінчення зо стор. 2.)

нове! — кликав хорий в горячці.

Кілька днів опісля вертався Гамбо до дому. Він був уже похоронив Ґікора й йшов сам один. Під пахою ніс одежу дитини, щоб мати плакала над нею. В кишені одежини найшли пригорщу лискучих ґудзиків, коліровий папір, багато скравків сукна та кілька шпильок. Це все Ґікор збирав і складав для своєї сестрички Сані.

Гамбо йшов задуманий. Таж то ще не так давно тому йшов він тою самою дорогою із Ґікором. Цеж тут, на цьому місці, говорив він батькові: „Тату, мене болять ноги". Ось це дерево, під яким вони були посідали, щоб відпочати. Тут сказав був тоді Ґікор: „Тату, я хочу пити". Ось тут це джерело, з якого вони пили воду... все, все є тут знову, лише його нема...

На другий день, як Гамбо сходив із гір, далеко видно було село. На краю села стояла мама, Сані, Микич, Мосі та ждали на повертаючих. А маленький Ґальо, якого мати держала на руках, кликав:

— Та ходиж, Ґіколь...

(Кінець).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. — Збори Тов. ім. Івана Франка, від. 241., відбудуться в неділю, 2. листопаду, в 1. годині пополудні, в церковній галі, Герис Евеню. Проситься членів прибути начас. — Й. Ґ., секр.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БИЗНЕСМЕНІВ.

ТАРЗАН, ч. 433. Здержаний по середині повітря.

„На дерево", закликав Тарзан до Зелі в хвилині, як невідомі воїни почали їх окружати. Самі воїни були також здивовані.

Вони також несподівано наскочили на Тарзана, Зелю і Тома. Тарзан миттю схопив хлопця і підскочив вгору, щоб схопитись галузи.

Та в тім моменті, як він вже схопив галузь і мав саме піднести вгору хлопця, один з воїнів теж підскочив і міцно схопив хлопця за ногу.

Тепер той воїн сіпнув з цілої сили хлопця, а хлопець потягнув за собою Тарзана. Всі вони назад злетіли на землю.